

Služba a ekumenická spolupráca

Mgr. Ondrej Prostredník, PhD

Obdobie posledných asi piatich rokov sa zvykne nazývať Ťadovou dobou ekumény. Hnutie, ktoré s veľkými nádejami začalo koncom 19. storočia a svoj rozmach prežilo koncom 20. storočia, prežíva na prahu 21. storočia krízu. Našou dnešnou úlohou je hľadať súvislosti medzi službou a ekumenickým hnutím. A tak hneď na začiatku možno položiť otázku: Umožňuje ekumenická spolupráca efektívnejšiu službu cirkví v spoločnosti? Nie je kríza ekumenického hnutia dôkazom toho, že tento koncept je prekonaný a preto treba hľadať iné riešenia – napríklad posilňovanie konkurenčného prostredia, ktoré donúti cirkvi k efektívnejšej službe v súčasnom prostredí rozvíjajúceho sa trhového hospodárstva?

Odpoveď na túto otázku budeme hľadať v štyroch etapách. Najprv si všimneme okolnosti v ktorých sa formovalo ekumenické hnutie a to aké miesto pri vzniku ekumenického hnutia zaujímala služba. Potom budeme hľadať podobnosti medzi historickým pozadím na ktorom vznikalo ekumenické hnutie a procesmi, ktoré prebiehajú v našej dnešnej spoločnosti. Tu si všimneme aj niekoľko príkladov služby ekumenického hnutia dnes. No a napokon budeme uvažovať o výzvach, ktoré z dnešnej spoločenskej situácie plynú pre ekumenickú spoluprácu cirkví na Slovensku.

Dejiny ekumenického hnutia – dve vetvy

Spolupráca v misii

Vznik moderného ekumenického hnutia urýchlil problém spolupráce kresťanov rôznych vierovyznaní pri misijných aktivitách v Afrike a Ázii. Na prelome 19. a 20. storočia si mnohí predstavitelia cirkví začali uvedomovať, že na misijných poliach prebieha boj o to, ktorá cirkev získa viac duší. Takýmto prístupom k misii európski kresťania prenášali svoju rozdelenosť do ostatných krajín sveta. Zápas o vplyv a konkurenčný boj medzi misionármi jednotlivých cirkví spôsoboval zmätok v hlavách nových kresťanov a vážne oslaboval dôveryhodnosť posolstva, ktoré im prinášali.

Misijná konferencia v škótskom Edinburhu v roku 1910 bola vyvrcholením série menších stretnutí, ktoré skúmali možnosti spolupráce cirkví pri evanjelizácii sveta. Myšlienka jednoty cirkví tu nadobudla nový obsah. Konferencia v Edinburgu korigovala pôvodné predstavy, podľa ktorých rôznosť a rozmanitosť misijných aktivít môže znamenať znásobenie ich účinnosti. Delegáti konferencie sa zhodli na tom, že je to práve naopak: Spoločný postup znásobí energiu a efekt misijnej práce v zámorí. Dôvody tejto zmeny boli veľmi pragmatické. Sir Anrew Fraser v Edinburgu povedal: „Úloha, ktorá stojí pred cirkvami je príliš veľká na to, aby ju nejednotné kresťanstvo mohlo splniť. Jednota jeho silu naopak znásobí.“. Jednotný postup a jednota všetkých zúčastnených sa teda stala záväzkom a povinnosťou a nie darom a zaslúbením. Druhým motívom v Edinburgu boli výzvy kresťanov z misijných polí. Jeden z čínskych delegátov povedal: „Čínske myslenie nechápe komplikované rozdiely konfesí a spoločentiev starého kresťanstva, nepáči sa mu a niekedy týmito rozdielmi dokonca trpí. Napokon, cieľ, ku ktorému smerujete predsa nie je posilnenie vašej denominácie, či dokonca vašej misijnej organizácie. Ide vám predsa o založenie cirkvi Kristovej v Číne.“ Hoci si mnohí v Edinburgu kládli otázku, či rozdiely v učení cirkví, za ktoré mnohí v Európe trpeli zomierali sú natoľko bezvýznamné, že na ne možno zabudnúť, myšlienka jednoty ako cieľa v misijnej práci sa tu presadila. Dôkazom toho bolo rozhodnutie založiť Medzinárodnú misijnú radu (International Missionary Council), ktorá mala koordinovať misijné aktivity

rôznych cirkví a spoločností. Jej ustanovujúce stretnutie sa však kvôli 1. svetovej vojne konalo až v roku 1921 v Lake Mohonk v USA.

Téma jednoty v misii neprestala byť aktuálna počas celej doterajšej histórie ekumenického hnutia. Jednotlivé konferencie prinášajú vždy nové dohody a pomáhajú prehĺbovať chápanie kresťanskej misie. Takmer storočie spolupráce cirkví v tejto oblasti znamená aj významný posun vo vzťahu európskych kresťanov ku kresťanom v Afrike a Ázii. Kým na začiatku mal tento vzťah silné paternalistické črty, dnes možno hovoriť o partnerstve.

Spolupráca v službe

Druhou vetvou, po ktorej prebiehalo formovanie ekumenického hnutia bolo hnutie pre praktické kresťanstvo (Life and Work). Vychádzalo z myšlienky, ktorú razil švédsky luteránsky teológ Nathan Söderblom, arcibiskup z Uppsaly, totiž, že jednota cirkví úzko súvisí s aktívnou angažovanosťou a spoluprácou v sociálnej oblasti. Ako môžu kresťania spoločne čo najlepšie prejavíť svoju zodpovednosť za spravodlivosť a pokoj v celosvetovom spoločenstve ľudí? Ako má byť usporiadané toto spoločenstvo podľa učenia cirkví o sociálnych otázkach?

Štokholmská konferencia o Živote a práci (Life and Work) v roku 1925 reagovala na neschopnosť cirkví zaujať rozhodné stanoviská k otázke mieru v kontexte I. svetovej vojny. Účastníci na jednej strane dospeli k zisteniu, že v učení jednotlivých cirkví o zodpovednosti kresťanov za svet sú hlboké rozdiely. Na druhej strane sa však zhodli, že „kým učenie cirkví rozdeľuje, služba ich spája“!

K významnému posunu došlo v roku 1937 Oxforde, v období, ktoré bolo charakterizované globálnou ekonomickou krízou a nástupom fašizmu. Zástupcovia cirkví tu odmietli predstavu nastolenia Kráľovstva Božieho prostredníctvom presadzovania princípov kresťanskej morálky v spoločensko-politických otázkach. Úlohou cirkví je prispieť ku dosiahnutiu relatívnej spravodlivosti v tomto hriešnom svete.

Na ceste k zjednoteniu ekumenického hnutia

Medzi dvoma svetovými vojnami vedľa seba stáli dve pomerne vyprofilované vetvy ekumenického hnutia: spolupráca v misii a spolupráca v praktických otázkach. V tejto dobe vstupuje do hry ďalší prvok, ktorý sa stal katalyzátorom pri formovaní jednotného ekumenického hnutia. Bolo to hnutie, ktoré presadzovalo názor, že jednota cirkví bude mať veľmi plytký základ, ak cirkvi nezačnú diskutovať o otázkach svojho učenia o viere a o usporiadaní cirkví (Faith and Order). Prvé stretnutie ľudí sústredených okolo tejto myšlienky sa uskutočnilo v roku 1920 v Ženeve. Bolo tam zastúpených 70 cirkví zo 40 krajín. Odtiaľ vyšiel impulz pre zvolanie svetovej konferencie na rok 1927 do Lausanne, ktorá mala riešiť tieto štyri otázky: a) Aký stupeň jednoty vo viere bude nutný pre znovuzjednotenie cirkví? b) Je vyjadrenie tejto viery formou kréda nevyhnutné a žiadúce? c) Ak áno, ktoré vyjadrenie viery sa má používať? d) Aké je prvé používanie vyznania viery?

Konferencia v Lausanne zdôraznila, že jej cieľom nie je znovuzjednotenie cirkví ale pomenovanie existujúcej úrovne vzájomnej zhody a rozdielov. Zároveň však konferencia naznačuje program hnutia, ktorým je jednota a formuluje ho takto: „Zhromaždilo nás volanie k jednote, ktorá je Božou vôľou. Ak aj môžeme ospravedlniť počiatky nejednoty, naplňa nás ľútosť nad jej pokračovaním.“ V Lausanne sa rozhodlo aj o zvolaní ďalšej svetovej konferencie na rok 1937 do Edinburgu.

Voľba miesta a dátumu nebola náhodná. V tom istom roku sa v Oxforde totiž konala aj už spomínaná konferencia hnutia Life and Work. Myšlienka spojiť hnutie Faith and Order

V máji 1938 sa zišli delegácie, ktoré menovali obe hnutia a vypracovali plán vzniku spoločnej ekumenickej organizácie – Svetovej rady cirkví. Plán sa realizoval, opäť kvôli vojne, až v roku 1948. 22. augusta – 4. septembra sa v Amsterdame zišlo prvé, ustanovujúce valné zhromaždenie Svetovej rady cirkví. Bolo tam 351 delegátov zo 145 cirkví v 45 krajinách.

Aj keď Medzinárodná misijná rada ešte niekoľko desaťročí pracovala samostatne, biskup Lesslie Newbiggin sa v roku 1961 zaslúžil o jej včlenenie do Svetovej rady cirkví. Na III. Valnom zhromaždení SRC v New Delhi Newbiggin zdôraznil, že aktivity v misii nemožno oddeliť od krokov smerujúcich k jednote cirkví. Komisia SRC pre Svetovú misiu a evanjelizáciu na svojom zasadnutí v Bangkoku v roku 1973 podčiarkla, že misionári musia rešpektovať a zachovať kultúrnu identitu národov, ktoré sú predmetom misie. Spoločná pracovná skupina Rímsko-katolíckej cirkvi a Svetovej rady cirkví v roku 1970 dospela k významnej zhode a odmietla v misijných aktivitách akúkoľvek formu prozelytizmu, teda navádzania kresťanov k prestupu z jednej cirkvi do druhej. To sú iba niektoré významné plody ekumenickej práce v oblasti misie, ktoré pomohli zmierniť pohoršenie z rozdelenosti cirkví vo vzťahu k ich misijnému pôsobeniu.

Služba ekumenického hnutia dnes

Pojem „jednota cirkví“

Základným programom ekumenického hnutia je dosiahnutie jednoty cirkví. Aký je však obsah pojmu „jednota cirkví“? Ako si túto jednotu predstavujú jednotlivé cirkvi? Postačuje istý stupeň duchovného súladu? Je potrebná zhoda v otázkach učenia? Znamená jednota cirkví aj ich organizačnú jednotu?

Po prvý krát obsah pojmu „jednota cirkví“ definovala Lambethská konferencia v r. 1920. Za potrebné pre jednotu považovala to, aby cirkvi prijímali Bibliu ako pravidlo a meradlo viery, aby prijímali nicejské vyznanie kresťanskej viery, aby sa zhodli v učení o sviatostiach krstu a eucharistie a vzájomne si uznali platnosť svojho episkopátu. Táto definícia určila smer celého ďalšieho ekumenického snaženia o jednotu cirkví.

Valné zhromaždenie Svetovej rady cirkví v Nairobi v roku 1975 povedalo, že jednota cirkví je tam, kde sú rozličné miestne cirkvi navzájom medzi sebou zmierené a tvoria spoločenstvo. V takomto zmierenom spoločenstve si však miestne cirkvi majú ponechať svoju rozdielnosť, ktorá súvisí s ich kultúrnym, sociálnym, politickým a historickým kontextom.

Keď po druhom Vatikánskom koncile do ekumenickej diskusie o jednote cirkví vstúpila rímsko-katolícka cirkev začal vznikať alternatívny pohľad na jednotu. V roku 1970 vtedajší predseda vatikánskej rady pre jednotu, kardinál Willebrands povedal, že jednotu cirkví si predstavuje ako „pluralitu rôznych typov“ v rámci spoločenstva všeobecnej cirkvi. Niektoré nekatolícke cirkvi, ktoré si osvojili tento koncept hovorili o „spoločenstve spoločenstiev“ alebo o „jednote v zmierenej rôznosti“. Definíciu tohto konceptu a náčrt krokov smerujúcich k takejto jednote vypracovalo 7. valné zhromaždenie Svetového luteránskeho zväzu v roku 1984 v Budapešti.

Jednou z dôležitých otázok pri takomto chápaní jednoty bolo to, do akej miery sa takto zmierené a zjednotené cirkvi majú vzdať svojej konfesionalnej identity. Mnohé cirkvi, ktoré sa na národnej úrovni vydali smerom k takejto „jednote v zmierenej rôznosti“ a uzavreli dohody o únii zistili, že proces zriekania sa vlastnej identity je veľmi ťažký a skoro nemožný.

V súčasných diskusiách o jednote cirkví sa preto stále viac presádza koncept spoločenstva, ktorý je odvodený od gréckeho novozmluvného pojmu „koinonia.“ V takomto spoločenstve záleží viac na kvalite vzťahov medzi jednotlivými kresťanmi než na kvalite vzťahov medzi inštitucionálnymi štruktúrami cirkví. Tento koncept umožňuje jednotu chápať dynamicky. Cieľom nie je statická zjednotená štruktúra, ale vytvorenie podmienok pre vznik a prehĺbovanie vzájomných vzťahov medzi kresťanmi. Takto jednotu cirkví definovalo valné zhromaždenie Svetovej rady cirkví v Canbere v roku 1991.

Angažovanosť v sociálnej oblasti

V roku 1966 sa v Ženeve konala ekumenická konferencia k tejto otázke. Poznačila ju účasť aktivistov z južnej hemisféry. Títo boli presvedčení, že nastolenie politickej a ekonomickej spravodlivosti je možné dosiahnuť len zásadnými zmenami celosvetového spoločenského systému. Ekumenické hnutie zaznamenalo ďalší zásadný posun. Nepokúšalo sa už iba ovplyvňovať tých, čo majú moc vo svete. Začalo sa zapájať do zápasov tých, ktorí boli vo svete bezmocní. Popri poskytovaní materiálnej pomoci obetiam sociálnej nespravodlivosti, začali cirkvi prejavovať aj solidaritu s nimi v ich zápasoch.

V súčasnosti venuje Svetová rada cirkví veľkú pozornosť globalizácii. Chápe ju nie len ako ekonomický, ale aj ako kultúrny, politický, etický a ekologický problém, ktorý sa dotýka predovšetkým chudobných. Valné zhromaždenie v roku 1998 v Harare v Zimbabwe vyhlásilo, že vízia, ktorá stojí za procesom globalizácie v mnohom konkuruje vízii ekumenického hnutia, ktoré sa usiluje o jednotu ľudstva na celej obývanej zemi. Cirkvi však nemajú prepadať pasivite zoči-voči nezadržateľnému procesu globalizácie, ale majú rozvíjať pozitívne alternatívy tohto procesu smerujúce k jednote v rôznosti.

Ludia inej viery

Na začiatku 20. storočia sa kresťania pozerali na iné náboženstvá predovšetkým ako na predmet kresťanskej misie. Tento postoj určoval aj obsah ekumenických rozhovorov na misijnej konferencii v škótskom Edinburghu v roku 1910. Naproti tomu medzinárodná misijná rada, ktorá zasadala v roku 1928 v Jeruzaleme začala hovoriť o možnostiach spolupráce svetových náboženstiev s cieľom vytvoriť spoločný front proti rozmáhajúcej sa hrozbe sekularizácie vo svete. Tento postoj kresťanov bol podmienený najmä udalosťami po bolševickej revolúcii v Rusku. Vznik Sovietskeho zväzu znamenal prenasledovanie všetkých náboženstiev bez rozdielu.

O desaťročie neskôr holandský misiológ Hendrik Kraemer v kľúčovej prednáške pre zhromaždenie medzinárodnej misijnej rady opäť zdôrazňuje jedinečnosť Božieho zjavenia práve v kresťanstve. Vzťahy s inými náboženstvami podľa Kraemera majú slúžiť ako príprava pre zvesť evanjelia tým, ktorí ho nepoznajú alebo ho neprijali.

Dialóg ako metóda pri rozvíjaní vzťahov kresťanov s inými náboženstvami sa začína uplatňovať od Tretieho valného zhromaždenia Svetovej rady cirkví v New Delhi v roku 1961. Bolo to prvé valné zhromaždenie, ktoré sa uskutočnilo v Ázii, na kontinente, ktorý je domovom mnohých svetových náboženstiev. Podobný prístup k iným náboženstvám

naznačila v tej dobe aj rímsko-katolícka cirkev dokumentom II. Vatikánskeho koncilu *Nostra Aetate*.

Zriadením oddelenia pre dialóg s národmi inej viery a ideológie pri Svetovej rade cirkví začína v roku 1971 nové obdobie práce v tejto oblasti. Práca tohto oddelenia zdôrazňuje, že národy iných náboženstiev nemožno posudzovať abstraktne z pohľadu učenia. Treba ich poznávať prostredníctvom živých vzájomných vzťahov. Tento prístup však zo sebou prináša niekoľko vážnych otázok, ktoré ekumenické hnutie v uplynulých 30 rokoch riešilo.

V popredí diskusie naďalej zostáva otázka, či kresťanom má ísť v prvom rade o misiu medzi nekresťanmi, alebo o spolunažívanie s inými náboženstvami vo vzájomnej úcte a láske. Kresťanské cirkvi dodnes nemajú spoločnú odpoveď na túto otázku. Napriek tomu je dialóg s inými náboženstvami pevnou súčasťou práce ekumenického hnutia.

“Kresťanov nerozdeľujú len otázky viery, úradu a tradície, ale aj pýcha odvođená od príslušnosti k určitému národu, k určitej spoločenskej triede, k určitej rase.“ – vyhlásili v záverečnom dokumente účastníci I. valného zhromaždenia Svetovej rady cirkví v Amsterdame v roku 1948. „Skutočnosti, ktoré rozdeľujú svet rozdeľujú aj cirkev“, uvádza sa ďalej vo vyhlásení. Napriek konštatovaniu týchto jasných súvislostí, sa ekumenické hnutie veľmi dlho pokúšalo riešiť rozdiely v oblasti učenia oddelene od rozdielov v oblasti praktického života. Vznikol tak dojem, že rozdelenie cirkví je zapríčinené predovšetkým, či výlučne rôznosťou v teologických názoroch.

Neteologické faktory

Štúdia „O neteologických faktoroch, ktoré môžu spomaliť, alebo urýchliť cestu k jednote cirkví“ už v roku 1951 naznačila, že pri riešení problematiky rozdelenia cirkví nemožno obísť príčiny, ktoré na prvý pohľad stoja mimo oblasť cirkví a teológie. Trvalo však ešte ďalších dvadsať rokov, kým sa v ekumenickej diskusii vytvorilo zreteľné prepojenie medzi jednotou cirkví a jednotou ľudstva. Napríklad rasizmus bol v ekumenickom hnutí veľmi dlho považovaný za sociálny problém, ktorý nepatrí do problematiky rozdelenia cirkví. Dnes, najmä vďaka silnejúcim hlasom z Afriky, Ázie a Južnej Ameriky, rieši ekumenické hnutie rasizmus ako vážny nedostatok kresťanskej viery a svedectva tých cirkví, ktoré ho hlásajú alebo tolerujú.

Program boja proti rasizmu, ktorý Svetová rada cirkví iniciovala v roku 1969, patrí k najkontroverznejším aktivitám ekumény. Ekumenická zásada jednoty v rôznosti viedla vždy nanovo k otázke, čo je prijateľná miera rôznosti medzi jednotlivými cirkvami združenými v ekuméne a kedy je táto miera presiahnutá a je potrebné, aby učenie a konanie danej cirkví bolo odsúdené. Postoj cirkví v boji proti apartheidu sa v dejinách ekumenického hnutia stal kritériom, podľa ktorého sa posudzovala prípustná miera rôznosti. V roku 1984 evanjelické cirkvi na VII. valnom zhromaždení Svetového luteránskeho zväzu vylúčili zo svojej organizácie dve členské cirkvi v Juhoafrickej republike preto, lebo podporovali apartheid a vo svojich organizačných štruktúrach sa nezbavili rasovej segregácie. Rovnaký krok urobil v roku 1982 Svetový reformovaný zväz.

Spomeňme napokon ešte ďalšie otázky, ktoré na prvý pohľad priamo nesúvisia s rozdelením cirkví a predsa sú vážnou prekážkou budovania jednoty. V roku 1991 na valnom zhromaždení Svetovej rady cirkví v Canbere sa takouto otázkou stalo to, do akej miery je prípustné prispôsobenie evanjelia a jeho zvesti kultúre jednotlivých národov. Podobne otázky

ako použitie násilia, nacionalizmus, postavenie žien v spoločnosti, sú stále aktuálne témy, v ktorých cirkvi nemajú rovnaký názor a preto sú dôležitou úlohou, ktorú treba vyriešiť na ceste k jednote cirkví.

Konfesionálne ekumenické zväzy a ich služba

Svetový luteránsky zväz má dnes 131 členských cirkví v 72 krajinách sveta. Do tohto zväzu, ktorý sa chápe ako spoločenstvo cirkví, patrí 60,2 milióna z celkového počtu 64 miliónov evanjelikov vo svete. Sekretariát, v ktorom pracuje okolo 90 ľudí má sídlo v Ženeve. Toto umiestnenie nie je náhodné. V Ženeve sídli množstvo medzinárodných vládnych i nevládnych organizácií, s ktorými Svetový luteránsky zväz spolupracuje. Jednou z oblastí, v ktorej táto organizácia rozvíja svoju činnosť je aj misijná a rozvojová práca.

Čo to znamená, keď povieme dnes, že evanjelici robia misijnú a rozvojovú prácu?

Predovšetkým treba povedať, že termín misia prešiel za posledných 50 rokov určitým vývojom. Dnes hovoríme o holistickej misii. To znamená, že misia zahŕňa v sebe prinajmenšom šesť rôznych rozmerov. Najprv je to zvestovanie evanjelia slovom. Znamená to tiež prípravu pokrstených k tomu, aby sami mohli vydávať svedectvo o svojej viere. To je ten druhý rozmer. Ten tretí je zasadzovanie sa za spravodlivosť a mier. Misia tiež zahŕňa službu, alebo diakoniu. Tak je aj rozvojová práca súčasťou, jedným z aspektov diakonie, služby svetu. Misia tiež znamená dialóg s ľuďmi iných náboženstiev. Napokon, misia v sebe zahŕňa starostlivosť o stvorenstvo. Ak teda hovoríme o misii neznamená to len aktivity jednej cirkvi na severnej pologuli smerom k ľuďom na južnej pologuli. Znamená to, že celý ľud Boží sa podieľa na holistickej misii, prináša celé evanjelium celému človeku, všetkým národom kdekoľvek vo svete a kedykoľvek.

Akú rozvojovú prácu robí toto oddelenie?

Rozvojová práca, ktorú robíme ako oddelenie pre misiu a rozvoj znamená vlastne pomoc našim členským cirkviam v tom, ako sa oni vyrovnávajú so skutočnosťou v ktorej žijú. Máme rozličné kategórie tejto práce, ako napríklad pomoc v oblasti zdravotníctva, výchovy, poľnohospodárstva, budovania zdrojov pitnej vody, rozvoja obecných infraštruktúr v sekulárnom i pastorálnom zmysle. Naše chápanie rozvojovej práce je trochu iné než je zvyčajné sociálne chápanie tejto práce. Nejde nám len o postup od jedného štádia rozvoja k druhému. Naše oddelenie sa snaží odstrániť príčiny problémov jednotlivých ľudí a spoločenstiev. Tak naša rozvojová práca vychádza vždy z tej najzákladnejšej úrovne.

Oddelenie pre Misiu a rozvoj viacerými konkrétnymi spôsobmi pomáha rozvíjať svojim členským cirkvám ich činnosť. Jedným z nich je ak rozvoj ľudských zdrojov.

Práca oddelenia pre misiu a rozvoj spočíva v tom, že pomáha členským cirkvám vo všetkých ich úlohách, aby účinnejšie mohli odpovedať na rôzne podnety vyplývajúce z ich poslania. A tých podnetov nebýva málo. Oddelenie ponúka vzdelávacie programy, ktoré vyzbrojujú pracovníkov v našich členských cirkvách k tomu, aby sa nemuseli vyhýbať novým podnetom a úlohám v ich práci, alebo aby mohli so zvýšenou kvalifikáciou robiť tú prácu, ktorej sa už teraz venujú.

Aké konkrétne programy ponúka vaše oddelenie členským cirkvám Svetového luteránskeho zväzu?

Najväčší je medzinárodný štipendijný program. Prostredníctvom neho SLZ pomáha členským cirkvám pri výchove v oblasti teologického ale aj neteologického štúdia. O tento program je veľký záujem. Najmä o štúdium v oblasti teológie, pretože cirkvi neustále rozvíjajú svoju prácu a potrebujú nových dobre pripravených ľudí. Týmto programom sa SLZ pokúša sa povzbudiť cirkvi, aby venovali pozornosť aj príprave žien pre kňazskú službu v cirkvi. V posledných rokoch cirkvi skutočne podávajú viac žiadostí o teologické štipendiá pre ženy, než v minulosti. Dnes už polovicu rozpočtu pre teologické štipendiá poskytujú práve ženám.

V cirkvi i v spoločnosti sa pomerne ťažko uplatňujú ľudia s nejakým druhom postihnutia. Ako pomáha oddelenie týmto ľuďom?

Telesne postihnutí ľudia z našich členských cirkví sa na nás obrátili, aby sme pri plánovaní rôznych podujatí počítali aj s nimi. Podľa oficiálnych štatistík vieme, že približne 10% obyvateľstva v ktorejkoľvek krajine trpí nejakým druhom postihnutia. Keď cirkvi hľadajú spolupracovníkov, málokedy sa obrátia na postihnutých ľudí. Cirkvi takýchto ľudí berú skôr ako predmet svojej dobročinnosti. Pokúšame sa o to, aby sa tento pohľad zmenil, aby sa aj ľudia s postihnutím naplno mohli zúčastňovať na práci a na podujatiach cirkví.

Charta oecumenica

Charta Oecumenica je výsledkom niekoľkoročnej spolupráce európskych cirkví. Na druhom Európskom ekumenickom zhromaždení v roku 1997 v Grazi sa predstavitelia Konferencie európskych cirkví a Rady európskych biskupských konferencií zaviazali prehĺbiť ekumenický dialóg na európskej úrovni. Už na tomto stretnutí boli totiž zrejmé napätia medzi cirkvami zo západu a z východu Európy. Pravoslávne cirkvi, napríklad, vytýkali ostatným cirkvám, že prehovárajú pravoslávnych veriacich v iných krajinách ku zmene vierovyznania a prestupu do inej cirkvi. V období po ekumenickom zhromaždení v Grazi vznikol text dokumentu, ku ktorému svoje pripomienky vyjadrili takmer všetky kresťanské cirkvi v Európe. Vo februári tohto roku bol text schválený a pripravený k slávnostnému podpisu.

Európske cirkvi v ňom riešia dilemu, pred ktorou stoja. Neúnavne hľadajú cesty, ktoré by viedli k vyššiemu stupňu ich vzájomnej jednoty. Zároveň však mnohé regionálne cirkvi stále viac zdôrazňujú svoje právo na samostatnosť. Charta má byť preto nielen povzbudením ku hľadaniu jednoty medzi cirkvami. Je aj záväzkom k práci pre presadzovanie hodnôt demokracie a sociálnej spravodlivosti, ktorá má spojiť cirkvi a uchrániť ich pred ďalším trieštením.

V dokumente sa hovorí: „Cirkvi sa hlásia k jednote v Európe. Preto je ekuména pre Európu prínosom, aby sa európsky zjednocovací proces neohraničil iba na politickú a hospodársku oblasť. Zachovať Európe „dušu“ znamená silou našej spoločnej viery sa zasaďovať za základné hodnoty ako je spravodlivosť, sloboda, tolerancia, participácia a solidarita a napomáhať, aby tieto hodnoty boli plodné pre spolužitie ľudí nášho kontinentu. Preto sa zaväzujeme podporovať jednotu Európy v celej jej kultúrnej, etnickej a náboženskej rôznorodosti.“

Konferencia európskych cirkví združuje viac ako 120 protestantských, anglikánskych, pravoslávnych a starokatolíckych cirkví Európy. Vznikla koncom 50-tych rokov a sídlo má v Ekumenickom centre v Ženeve. Rímsko-katolícka cirkev nie je jej členom. Od roku 1989 však Konferencia Európskych cirkví úzko spolupracuje s Radou európskych biskupských konferencií, ktorá vznikla v roku 1971 v Ríme a združuje národné konferencie rímsko-

katolíckych biskupov v Európe. Tieto organizácie spoločne pripravili dve veľké európske ekumenické zhromaždenia. V roku 1989 v švajčiarskej Bazileji a v roku 1997 v rakúskom Grazi.

Záver - výzvy pre ekumenickú spoluprácu na Slovensku

V tejto časti by som na záver chcel spomenúť niektoré dôležité úlohy, ktoré stoja pred cirkvami na dnešnom Slovensku a ktoré sa už začali riešiť v ekumenickom duchu alebo ktoré ešte len čakajú na rozhodnutie k spolupráci. Budem pritom poukazovať na príslušné časti dokumentu Charta Oecumenica (ďalej len ECH).

1. Ide o radikálnu zmenu vo vzťahu cirkev-štát. Po roku 1989 padli všetky prekážky pre činnosť cirkví. Treba však povedať, že tu vzniklo legislatívne vákuum. Mnohé oblasti nie sú pokryté príslušnými zákonmi. Je to jasná príležitosť pre ekumenickú spoluprácu, čo sa aj využíva. Dohoda medzi 11 cirkvami a náboženskými spoločenstvami a štátom, ktorá bola podpísaná 11. apríla 2002, je dôležitým príkladom takej spolupráce. Táto dohoda vytvára právny rámec pre ďalšie úpravy vzťahov medzi štátom a cirkvami na legislatívnom základe. Je zaujímavé, že sa ERC podarilo zapojiť do spoločného postupu aj cirkvi, ktoré nie sú členmi ERC. Teraz prebiehajú rokovania medzi signatárskymi cirkvami o možnom spoločnom postupe v čiastkových dohodách o oblastiach ako sú pastorácia v armáde (sem patrí aj pastorácia policajného zboru a väzenská pastoračná služba), školstvo alebo financovanie cirkví. Keď cirkvi takto konajú, postupujú v duchu ECH (4.1). K tomu je treba poznamenať, že spolupráca s rímskokatolíckou cirkvou je tu skôr obmedzená. Musíme otvorene konštatovať, že v tejto oblasti je iniciatíva na strane rímskokatolíckej cirkvi, avšak myslí skôr na svoju vlastnú činnosť. To súvisí samozrejme s tým, že o podmienkach pre jej činnosť rokuje so Slovenskou republikou Vatikán ako subjekt medzinárodného práva. Často máme aj pocit, že v tejto oblasti nie je dostatočná transparentnosť, že musíme namáhavo objavovať, kde budú uzatvárané nové čiastkové dohody a kde sa my, podľa princípu rovnocenného postavenia všetkých cirkví, môžeme domáhať rovnakých podmienok pre ostatné cirkvi. Tu je teda ešte priestor pre silnejší dôraz na záväzky ECH ku spoločnému konaniu, keď ide o rímskokatolícku cirkev.
2. Misijná práca, prekročenie vlastných hraníc v dnešnej spoločnosti, sa stala prvoradou prioritou všetkých cirkví na Slovensku. Nové možnosti prinášajú so sebou nové možnosti nerušeného ohlasovania Božieho slova. Cirkvi využívajú novú slobodu a sú veľmi aktívne pri rozvíjaní stratégií, ako získať pre vieru ľudí, ktorí sa vzdialili Cirkvi, alebo majú nepriateľský postoj voči nej. Môžete si predstaviť, že ekumenicky to nie je bez problémov. Problémy spojené napríklad s migráciou za prácou pociťuje najmä pravoslávna cirkev, veriaci ktorej boli tradične koncentrovaní na východnom Slovensku. Vysoká nezamestnanosť práve v tejto časti republiky vyháňa ľudí do západnej časti Slovenska, kde pravoslávna cirkev nemá žiadne svoje štruktúry a má teda ťažkosti so zabezpečením pastorácie svojich členov. Podobne to platí aj pre ostatné cirkvi vo veľkých mestských sídliskách. Tu sa už v mnohých prípadoch podarilo vytvoriť vonkajšie podmienky pre cirkevnú prácu. Zostáva však otázka: ak je misijná práca cirkví ich vysokou prioritou v dnešnej spoločnosti – ako by bolo možné misijnú prácu vykonávať ekumenicky? Tu musíme ešte veľa doháňať – v zmysle záväzku ECH 2 (spoločne ohlasovať evanjelium).
3. Ďalšou výzvou pre cirkvi na Slovensku dnes sú nové možnosti ale aj nové potreby vyvolané sociálnou núdzou, ako prežívať a naplňovať sociálnu zodpovednosť cirkví v spoločnosti. Rozdiely medzi bohatými a chudobnými sa prehlbujú. Ako kresťania sme postavení pred novú úlohu, aby sme ľuďom v našich spoločenstvách pomáhali

zvládať skutočnosť osobného bohatstva alebo chudoby. K tomu ešte prichádza ohlásená a pripravovaná transformácia štátnych sociálnych služieb a ich prechod na neštátne subjekty. Aj výkon sociálnej pomoci pri katastrofách by mali vykonávať aj neštátne subjekty, pri využití aj štátnych prostriedkov. Aká je to jedinečná príležitosť pre spoluprácu cirkví! To však vyžaduje, aby cirkvi zvýšili kapacity ponuky sociálnych služieb a aby dokázali rokovaním so štátnymi a súkromnými poisťovňami zabezpečiť prijateľné podmienky pre túto činnosť. Aj tu sa núka príležitosť pre spoločný postup cirkví. Zatiaľ čo Katolícka Charita sa preukázala ako schopný a silný subjekt sociálnej činnosti v nových podmienkach, ostatné cirkvi musia ešte pre to veľa urobiť. Tu vidím oveľa väčšiu možnosť ekumenickej spolupráce a naplnenia záväzku ECH k spoločnému konaniu (bod 4) aj pre oblasť ochrany menšín.

4. Pre spoločný postup cirkví sa núkajú veľké možnosti aj v oblasti zachovania a zdôrazňovania kresťanských hodnôt v narastajúcom konzumnom charaktere spoločnosti. Témy ako ochrana nedele, reklamy na alkohol a tabakové výrobky, zavedenie cvičení jógy do obsahu školského vyučovania, eutanázia, genové technológie a využívanie kmeňových buniek na liečebné účely – sa viac alebo menej diskutujú aj v našej spoločnosti. K viacerým z týchto tém sa už cirkvi spoločne vyjadrili. Predsa však treba povedať, že je potrebné na tomto poli urobiť oveľa viac – v zmysle záväzkov ECH o príspevku kresťanov k formovaniu Európy (časť 7). Na etické otázky, ktoré súvisia so zachovaním kresťanských hodnôt, neodpovedajú jednotlivé cirkvi rovnako. Napríklad otázka ochrany nedele vyvolala búrlivé diskusie nielen medzi cirkvami, ale aj vnútri evanjelickej cirkvi. Boli sme nútení naše staré, často stereotypné stanoviska novo premyslieť a prehodnotiť vo svetle novej spoločenskej a hospodárskej situácie a hľadať nové argumenty. Tu sa otvára široký priestor pre hlboký ekumenický teologický dialóg.
5. Nakoniec spomeniem ešte skoro jednohlasnú podporu cirkví na Slovensku pre vstup do EÚ. Táto podpora bola proklamovaná rôznym spôsobom. Je nám však jasné, že medzi ľuďmi našej krajiny bolo v čase pred vstupom do EÚ veľa neistoty, veľa otvorených otázok, nevyslovených obáv a nerealistických nádejí. S odstupom štyroch rokov možno povedať, že spoločná podpora cirkví pre vstup Slovenska do EÚ sa ukázala ako správna. Cirkvi v dejinách sú vždy povolané priniesť svoj zásadný príspevok pre zblížovanie národov. Aj to je možné urobiť najlepšie ekumenickým spôsobom. Záväzok ECH o zmierení národov a kultúr je k tomu aktuálnym impulzom.

Mgr. Ondrej Prostředník, PhD.

Literatúra:

Pavel Filipi: *Církev a Církvě, Kapitoly z ekumneické eklesiologie*, Praha 2000

Kinnamon/Cope: *The Ecumenical Movement (An Anthology of Key Texts and Voices)*, WCC Geneva 1997, ISBN 2-8254-1187-6

Dictionary of the Ecumenical Movement, WCC Publications Geneva 2002, ISBN 2-8254-1354-2

Hjelm, Norman A. vyd: *Ich habe das Schreien meines Volkes gehört, Offizieller Bericht der 8. Vollversammlung des LWB*, Curitiba 1990, LWB Report 28/29 LWB Genf, 1990,

Gassmann, Guenther: *Documentary History of Faith and Order 1963-1993*, WCC Publications Geneva 1993, ISBN 2-8254-1101-9

Brigs/Oduyoye/Tsetsis: A History of the Ecumenical Movement (Volume 3, 1968-2000),
WCC, Geneva 2004, ISBN: 2-8254-1355-0

Peer reviewed by: Doc. ThDr. Ján Grešo
Prof. ThDr Július Filo